

"Tristan och Isolde"

Historien om Tristan och Isolde, medeltidens olyckligaste kärlekspar, finns bevarad i olika texter från sent 1100- och tidigt 1200-tal, men har rötter i äldre keltiska sägner. I vår tid lever den vidare främst tack vare fransmannen Joseph Bédiers (1864–1938) moderniserade version av berättelsen. Tristan är en modig och lojal riddare. När hans kung och morbror, Marc i Cornwall, ger honom uppdraget att hämta den vackra Isolde som Marc valt till sin brud, lovar han att inte svika. Men på hemresan från Irland råkar Tristan och Isolde dricka av den magiska kärleksdryck som är avsedd för det blivande kungaparet, och de blir förälskade. Snart inser kungen hur det ligger till och han dömer båda till döden. Tristan lyckas fly och kan i sista stund rädda Isolde som getts i gåva åt de spetälska. Tillsammans flyr de in i skogen.

Djupt inne i den vilda skogen irrar de flämtande omkring som jagade djur och sällan vågar de på aftonen återvända till det ställe där de föregående natt slagit läger. Villebrådets kött är deras enda föda och de saknar saltets smak. Deras ansikten har magrat och blivit bleka, buskarnas skarpa törnen river sönder deras kläder som hänger i trasor. Men de älskar varandra och lider inte.

En dag när de strövade genom de stora skogarna som aldrig hört yxornas skall kom de av en händelse till broder Ogrins eremithydd.

Solen sken genom en dunge av glesa lönnar och åldringen rörde sig stödd på sin krycka med trippande steg framför sitt kapell.

– Herr Tristan, utropade han, vet ni ingenting om den dyra ed som alla män i Cornwall har svurit? Konungen har låtit förkunna i

eremit– någon som drar sig bort från världen och lever i ensamhet

alla församlingar i hela sitt rike att den som griper er skall erhålla hundra mark i guld som belöning. Och alla baroner har svurit att gripa er död eller levande. Ångra er, Tristan! Gud förlåter den syndare som ångrar sig.

– Varför skulle jag ångra mig, herr Ogrin? Och vilket brott skulle jag ångra? Ni är snar att döma, men vet ni vilken dryck vi druckit på havet? Sannerligen är vi berusade av den goda drycken, och hellre ville jag i hela mitt liv tigga mig fram utefter vägarna och leva av örter och rötter tillsammans med Isolde än vara konung i ett mäktigt rike henne förutan.

– Herr Tristan, må Gud hjälpa er, ty ni har förlorat denna världen, så ock den tillkommande. Den som förråder sin herre skall sönderslitas mellan tvenne hästar och brännas å båle, och där hans aska faller slutar gräset att växa och förgäves skall man plöja marken, ty träd och gröda förtvinar där. Tristan, ge drottningen åter till den som äktat henne enligt romersk lag!

– Hon tillhör honom inte längre, ty han skänkte henne till sina spetälska och det är från de spetälska jag erövrade henne. Hädanefter är hon min. Jag kan inte skilja mig från henne och hon kan inte skilja sig från mig.

Ogrin hade satt sig och vid hans fötter grät Isolde. Hon lutade huvudet mot hans knän och eremiten förkunnade Skriftens heliga ord för henne, men hon skakade gråtande på huvudet och vägrade att tro honom.

– Ack, utropade Ogrin, vilken tröst kan man väl skänka de döda? Ångra dig, Tristan, ty den som lever i synd utan ånger är död.

– Nej, jag lever och jag ångrar mig inte. Vi skall återvända till skogen som skyddar och bevarar oss. Kom, Isolde, min vän!

Isolde reste sig och de fattade varandras händer. De vandrade genom ljungen och det höga gräset, träden slöt sitt grenverk bakom dem och de försvann bland de täta löven.

(...)

Ädle herrar, det var en sommardag vid slåttertiden, något efter pingst, och fåglarna besjöng den morgon som snart skulle gry och

snar – snabb

spetälska – förr en obotlig infektionssjukdom

daggen föll. Tristan steg ut ur hyddan, omgjordade sig med sitt svärd, tog bågen Qui-ne-Faut och gick ensam ut på jakt. Men en stor smärta skulle drabba honom innan aftonen var inne. Nej, aldrig har två älskat varandra så och fått umgälla det så dyrt.

När Tristan återvände från jakten, trött av den tryckande värmen, tog han drottningen i sina armar.

– Min vän, var har du varit?

– Jag följde en hjort och det tog all min kraft. Se hur svetten strömmar av min kropp. Jag vill vila mig och sova.

Under taket av gröna grenar lade sig Isolde på bädden av friskt gräs. Tristan tog plats vid hennes sida och lade sitt blottade svärd emellan sig och henne. Det blev deras lycka att de inte klädde av sig. Drottningen bar på sitt finger en guldring med vackra smaragder som konung Marc hade givit henne i morgongåva, men hennes fingrar hade blivit så smala att ringen var nära att falla av. Så somnade de, famnande varandra. Tristan höll sin ena arm under drottningens nacke och den andra vilade på hennes vackra kropp, men deras läppar berörde inte varandra. Ej en vindfläkt rördes, ej ett löv skälvde. Genom det grönskande taket föll en solstråle på Isoldes ansikte som glänste som en iskristall.

Emellertid hade en skogvaktare funnit ett ställe i skogen där gräset var nedtrampat. Föregående afton hade de älskande vilat där. Men han kände inte igen avtrycken av deras kroppar och följde därför deras spår och kom fram till hyddan. Han såg dem sova och flydde, ty han fruktade Tristans fruktansvärda uppvaknande. Han flydde ända till Tintagel, två mil därifrån, skyndade uppför trapporna till rådssalen och trädde fram inför konungen som satt bland sina församlade vasaller.

– Min vän, vad söker du här så andfådd och flämtande? Man kunde tro att du är en hundvaktare som sprungit långa vägar efter sina hundar. Har också du någon oförrätt att klaga över? Vem jagade dig bort från min skog?

Skogvaktaren tog konungen avsides och viskade:

– Jag har sett drottningen och Tristan. De sov, och jag blev rädd.

– Var såg du dem?

umgälla – lida

oförrätt – orättvisa

– I en hydda vid Morois. De vilar i varandras armar. Kom genast, om du vill ta din hämnd.

– Vänta mig i skogsbrynet vid foten av Röda Korset. Nämn inte ett ord för någon om vad du sett. Jag skall skänka dig guld och silver, så mycket du begär.

Skogvaktaren drar sina färde och sätter sig att vänta vid foten av Röda Korset. Förbannelse över spionen! Men han skall gå en skamlig död till mötes, som denna berättelse strax skall visa er.

Konungen lät sadla sin häst, spände på sig sitt svärd och lämnade staden utan följe. Under sin ensamma ritt mindes han den natt då han grep sin systerson. Vilken ömhet hade inte Isolde den Sköna, den Vithyllta, visat Tristan den gången! Om han överraskar dem nu skall han straffa dem för deras stora synd, han skall hämnas på dem som vanärat honom...

Vid Röda Korset fann han skogvaktaren: ;

– Gå framför mig och visa den kortaste vägen!

De stora trädens svarta skugga höljer dem. Konungen följer spionen. Han litar på sitt svärd som fordom givit goda hugg. Ack, om Tristan vaknar då vete Gud allena vem av de två som stupar. Äntligen säger skogvaktaren lågmält:

– Konung, vi närmar oss platsen.

Han höll stigbygeln och tjudrade konungens häst vid en grön apel. De gick ännu ett stycke och plötsligt såg de den blommande hyddan i en solig glänta. Konungen löser sina mantelspannen av fint guld och blottar sin vackra gestält. Han drar svärdet ur skidan och säger sig ännu en gång att han vill döden dö om han inte dräper dem nu. Skogvaktaren hade följt efter honom, men konungen ger honom ett tecken att hålla sig undan. Han stiger ensam in i hyddan med blottat svärd och höjer till hugg... Ack, vilken sorg om han låter svärdet falla! Men han såg att deras munnar inte berörde varandra och att ett blottat svärd åtskilde deras kroppar.

– Min Gud, säger han, vad är det jag ser? Bör jag verkligen döda dem? De har levat länge tillsammans i denna skog, men skulle de ha lagt detta svärd emellan sig om de älskade varandra med brottslig kärlek? Och är det icke allom känt att en blottad klinga mellan tvenne kroppar är kyskhetens borgen och väktare? Skulle de vila

vanära – förnedra

kyskhet – oskuld, sexuell avhållsamhet

så kyskt sida vid sida om de älskade med brottslig kärlek? Nej, jag skall inte dräpa dem; det vore stor synd att hugga dem med svärd; och om jag väcker honom som sover och om en av oss skulle stupa, då skulle man länge tala därom och skammen skulle drabba oss båda. Men jag skall laga att de vid sitt uppvaknande förstår att jag har sett dem sova, att jag inte ville deras död och att Gud har visat dem barmhärtighet.

Solskenet strömmade in i hyddan och brände Isoldes vithyllta ansikte; konungen drog av sig sina hermelins-brämade handskar.

- Det var hon som en gång bragte dem från Irland, tänkte han. Och konungen täckte öppningen i lövverket med sina handskar för att skydda hennes ansikte för solen. Därpå drog han försiktigt smaragdringen från Isoldes finger. Den hade varit ganska trång när han nyligen skänkte den till henne, men nu var hennes fingrar så smala att den utan svårighet gled av. I dess ställe satte konungen den ring som Isolde hade givit honom. Så tog han svärdet som åtskilde de älskande; det var samma svärd som spjälktes i Morholts skalle; konungen kände igen det. Han lade sitt eget svärd emellan dem, steg ut ur hyddan, svingade sig i sadeln och sade till skogvaktaren:

- Fly, och rädda livet om du kan!

Översättning Lorenz von Numers